

Zaman Mekân İçinde İnsan ve Kaderi

Cağfer KARADAŞ

Emin Yayınları, Bursa, 2009, 183 sayfa.

Cemalettin ŞEN*

Eser, insanın kendisini ve çevresini tanıma serüveninde kader ile kesişim noktalarını araştıran, ilahiyat alanında ve kelâm ilmi temelinde kaleme alınmış giriş ve **üç bölümden** oluşan emek ürünü bir çalışmadır.

Bu açıdan bakıldığında eserin **hitap ettiği kesimin** ezici çoğunluğunu ilahiyatçılar oluşturmaktadır. Fakat yazarın, insanın varlık içindeki yerini ve önemini irdelemesi (ss. 73-77), bilginin kaynaklarını ve bu kaynakların geçerlilik derecelerini incelemesi (ss. 100-102, 115-120) felsefecilerin; zaman-mekân bütünlüğü açısından evrene çeşitli anlamlar yüklemesi astrofizikçilerin (ss. 31-50); zamanın insan ile ilişkili olarak sabitlenmesi meselesine vurgu yapması da (ss. 50-69) tarihçilerin ilgi alanlarına girmektedir.

Eserin **ana konusu**, insan ve kaderinin zaman ve mekân ile ilişkisidir. Bu bağlamda eserin başlığı ile ana konusu arasında tam bir uyum vardır.

Eserin **amacı**, yazarın kendi ifadesiyle Allah'ın (cc) koyduğu şartlar ve verdiği imkânlar içerisinde insanın ve bir muamma gibi görülen kaderinin anlaşılmasıdır (s. 13). Yazar, insan, zaman, mekân ve kader arasındaki güçlü bağlantıları, yeterli dayanaklar aracılığıyla ortaya koymak suretiyle bu amacını gerçekleştirmiştir.

Eserin birinci **bölümünde**, mekân ve zaman kavramları geniş bir şekilde açıklandıktan sonra söz konusu kavramların kesişim noktası olan dünyanın ve zamanın sabitlenmesi sayılan tarih ve kültürün insan açısından anlam ve önemi irdelenmiştir. İkinci bölümde, insanın zaman ve mekân içerisindeki konumu ve kendisine sunulan pozitif imkân (ilahi destek) ve negatif faktör (şeytan) üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise insanın kendini bilmesi (kader) ve rabbini bilmesi (kaza) bağlamında imtihan edilmesi meselesi ele alınmıştır.

Eserde **tanımı** yapılan yirmi bir kavram şunlardır: “Âdetullah” (s. 154), “Allah'ın (cc) isimler öğretmesi” (s. 74, 92), “dua” (s. 158), “en güzel biçimde yaratılma” (s. 74), “fitrat” (s. 90), “ilham” (s. 100), “imkân ve şartlar” (s. 12), “imtihan” (s. 46), “inanmayan” (s. 164), “insanın çevresini tanıması” (s. 15), “insanın tanınması” (s. 13, 15), “kader” (s. 27, 28, 145, 172), “kaderin kazaya dönüşmesi” (s. 160), “kaza” (s. 145, 159, 172), “mekân” (s. 34), “mümin” (s. 164),

---

* Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, c.sen1@hotmail.com

“sünnetullah” (s. 154), “vesvese” (s. 132), “zaman” (ss. 36-42), “zamanın akışı” (s. 160), “zamanın-mekânın tanınması” (s. 12). Söz konusu kavramların tamamının, doyurucu bir şekilde tanımlandığı ve dolayısıyla eserin kavramsal çerçevesinin sağlam bir zemine oturtulduğu görülmektedir.

Eser, anlaşılır bir dille ve sade bir **üslup** kullanılarak yazılmıştır. Eserde, zaman zaman soru-cevap yöntemi (s. 122, 125) ve benzetme sanatı (s. 44, 45, 46, 135, 139, 140, 145, 155, 161 iki defa, 167, 173) yoluyla konulara açıklık getirilmiştir. Kanaatimizce yazarın en başarılı yönü, kader, kaza, zaman, mekân vb. anlaşılması ve anlatılması çok da kolay olmayan pek çok kavram ve meseleyi, bilimsel çerçevenin dışına çıkmaksızın, konunun uzmanı olmayan okuyucuların da anlayabileceği şekilde ifade edebilmesidir.

Eserde, bölüm **başlıklarının** üçünün de birer kelimedenden oluşuyor olması (“Zemin”, “İnsan”, “İmtihan”), zihinlerde ilgili alana yönelik net ve kalıcı bir iz bırakmaktadır. Buna karşın on altı alt başlığın sadece ikisinde (“Mekân”, “Zaman”) aynı durum söz konusudur. Diğer on dört alt başlıkta ise ikili isimlendirme tercih edilmiştir. “Zaman-Mekânın Kesiştiği Yer: Dünya” ve “Zamanın Sabitlenmesi: Tarih ve Kültür” örneklerinde de görüldüğü gibi bu tarz bir isimlendirme, okuyucuya ilgili alan hakkında bir öz bilginin sunulması ve ön fikir verilmesine sebep olması açısından faydalıdır.

Eserde 67 müellife ait 86 eser **kaynak** olarak kullanılmıştır. Söz konusu kaynakların, nitelik ve nicelik açısından yeterli olduğunu ve yerli yerinde kullanıldıklarını rahatlıkla söyleyebiliriz. Yazarın, kendisine ait dokuz esere on yerde (s. 22, 37, 67, 76, 115, 124, 125, 126, 131, 160) atıf yapması, ilgili konulardaki yetkinliğinin ve derinliğinin bir işareti sayılabilir. Eserde pek çok ayet (70 sayfada) ve hadisin (11 sayfada) yanı sıra sahâbî kavli (s. 45, 50, 68) de delil olarak kullanılmıştır. Yazar, bazı durumlarda görüşlerini desteklemek veya konuya dikkat çekmek amacıyla fıkra (s. 44), hikâye (ss. 14-15, 75), şiir (s. 41 iki defa, 54, 156), atasözü (s. 129, 143 iki defa) ve gazete haberlerine de (ss. 81-84) yer vermiştir.

Sonuç olarak yazarın, insanın, birbiri ile iç içe ve yine birbirinin ayrılmaz parçası olan zaman ve mekândan ibaret âdeta iki boyutlu bir koridorda (s. 167) kendisine tahsis edilmiş olan ve kader olarak adlandırılacak imkân ve şartlar (s. 168) dâhilinde imtihan edilmesi gibi anlaşılması zor bir sorunu, bilimsel yöntemlere titizlikle uyararak, enine boyuna incelemiş olduğunu ve çok başarılı bir eser ortaya koyduğunu ifade edebiliriz.